

Szpilczyński, Stanisław

Sesja poświęcona Witelonowi z Legnicy jego czasów

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/2, 415-416

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mátrai, Szabadváry, Ranki w sprawie utworzenia węgierskiej grupy narodowej ICOHTEC-u.

Sądzę, że byłoby celowe zacieśnienie współpracy z Węgrami na polu historii techniki. Warto o nich pamiętać, kiedy będziemy organizować imprezy międzynarodowe. Warto chyba również zwrócić uwagę Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki na ich zainteresowania, w aspekcie kongresu w 1977 r.¹

Bolesław Orłowski

K R O N I K A K R A J O W A

SESJA POŚWIĘCONA WITELONOWI Z LEGNICY JEGO CZASÓW

W 15 rocznicę podjęcia działalności Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Legnicy wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu we Wrocławiu, Wydziałem Urzędu Miasta i Powiatu w Legnicy, Oddziałem Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego i Dyrekcji tamtejszego Studium Nauczycielskiego zorganizowało sesję naukową poświęconą Witelonowi i Legnicy jego czasów. Sesja odbyła się w dniach 17—18 listopada 1974 r. w Młodzieżowym Domu Kultury w Legnicy. Wzięło w niej udział około 250 osób. Oprócz uczestników miejscowych przybyło sporo gości z Warszawy, Opola, Katowic, Brzegu, Wrocławia i Brna (CSSR).

W pierwszym dniu obrad, po okolicznościowym przemówieniu prezesa Zarządu TPN w Legnicy, mgra A. Bojakowskiego, nastąpiło wręczenie nowoprzyznanych dyplomów Członka Honorowego Towarzystwa. Otrzymali je: prof. H. Jabłoński, prof. D. Smoleński, prof. M. Chamcówna, prof. W. Dziewulski, doc. inż. H. Rozpędowski, doc. K. Wojciechowski, dr inż. J. Wyrzykowski. Następnie prof. R. Heck z Wrocławia wygłosił referat *Mentalność i obyczaje Bolesława Rogatki*, a dr R. Turoń (w zastępstwie mgr W. Turoń, także z Wrocławia) drugi referat — *Działalność kolonizacyjna i germanizacyjna Bolesława Rogatki*.

W dyskusji podkreślono, iż Rogatka, na tle innych Piastów XIII w., nie należał do postaci wyjątkowych. W jego charakterze, ukształtowanym przez wychowanie, otoczenie, a zwłaszcza warunki, w jakich musiał działać, zbiegło się wiele cech ujemnych, które stały się przedmiotem słusznej, choć może tendencyjnej krytyki kronikarzy. Rogatka nie miał odpowiedniego wykształcenia i szerszych horyzontów myślowych. Utrudniało mu to planowanie postępowania politycznego i układanie stosunków z ludźmi. Miał duże ambicje polityczne, w działalności na tym polu popełnił jednak sporo błędów. Uznawanie Rogatki za germanizatora Śląska, ponieważ popierał osadnictwo niemieckie, wpływa z pomyłek dawnych historyków.

Następnego dnia uczestnicy sesji wysłuchali pięciu referatów: *Witelo jako filozof* — doc. R. Palacz (Warszawa), *Witelo jako fizyk i matematyk* — doc. K. Wojciechowski (Wrocław), *Związki Witelona z Legnicą* — mgr J. Burchardt (Wrocław), *Dzieje życia i twórczość Witelona w badaniach prof. A. Birkenmajera* — doc. J. Korolec (Warszawa), *Okoliczności trzeciego wydania „Perspektywy” Witelona* — doc. S. Szpilczyński (Wrocław).

W referatach, jak i później w dyskusji, podniesiono, iż Witelo opowiadał się za neoplatońskimi interpretacjami niektórych, diskutowanych w XIII w., za-

¹ Poprzedzić go ma sympozjum w Manchester, poświęcone historii chemii.

gadnień przyrodniczych, a w zakresie metodologii stał na stanowisku awerroistów łacińskich, którzy praktycznie dążyli do oddzielenia świata przyrody i nauki od wiary i teologii. Wobec zjawisk przyrodniczych przyjmował postawę racjonalną i starał się je wyjaśniać „sposobem naturalnym”. Taką postawą wyprzedził swoją epokę. Witelo zmierzał do stworzenia takiej teorii filozoficznej, która by mogła wyjaśnić wszystkie zjawiska w przyrodzie.

Na przykładzie wybranych twierdzeń geometrycznych z podręcznikowego dzieła Witelona *Peri optikes* łatwo stwierdzić, iż był dobrym znawcą przedmiotu. Sporo jego twierdzeń, przypisywanych Euklidesowi, wydaje się być jednak oryginalnymi.

Przez 300 lat, począwszy od 1274 r., fundamentalne dzieło Witelona nie budziło podejrzeń co do swej oryginalności. Dopiero w 1572 r. trzecie z kolei wydanie, pod redakcją bazylejskiego matematyka F. Risnera, ukazało się w zmodernizowanej postaci. Wyszło ono jako druga część w *Thesaurus opticae* wraz ze „zwitelonizowanym” dziełem arabskim Alhazena, traktującym o optyce. Risner wydał je na podstawie łacińskiego przekładu, dostarczonego przez P. Ramusa, który udało mu się skompletować po 20 latach poszukiwań. Czy była to rzeczywiście *Optyka* Alhazena, oto jest pytanie postawione do rozstrzygnięcia w dalszych badaniach. Powtarzanie się twierdzeń i dowodów w obydwu częściach *Thesaurus opticae* zostało wykorzystane przez matematyków w drugiej połowie XVI w. do zdeprecjonowania dzieła Witelona, tym bardziej, że w książce wydrukowano je po pracy Alhazena. Echa tego sporu odzywały się jeszcze w Polsce w XIX w. Nie brakowało jednak głosów sprzeciwu, tym bardziej, iż sam Risner złożył w *Przedmowie* do nowej edycji hołd wiedzy Witelona, upatrując w nim rzeczywistego autora *Optyki*.

Na koniec dyskusji prof. K. Urbanik mówił z dużym uznaniem o ambitnej działalności Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy, która zobowiązuje do okazywania jej poparcia i pomocy.

W wyniku zgłoszonych na sesji wniosków, prezes TPN zobowiązał się do wystąpienia do władz miasta Legnicy z petycją o przemianowanie jednej z ulic na ulicę Witelona i drugiej na J. Wyrzykowskiego — odkrywcy złóż miedzi w rejonie legnickim.

Stanisław Szpilczyński

30-LECIE UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO W POLSCE LUDOWEJ

Kulminacyjnym punktem obchodów 30-lecia działalności największego polskiego uniwersytetu w Polsce Ludowej była uroczysta sesja, zorganizowana 15 stycznia 1974 r.

W gmachu Auditorium Maximum zebrali się licznie zaproszeni goście, wśród których znaleźli się przedstawiciele władz państwowych i partyjnych z Januszem Groszkowskim, Józefem Kępą i Andrzejem Werblanem na czele. Obecni byli również rektorzy i prorektorzy uczelni stolicy i kraju oraz wielu uniwersytetów zagranicznych.

Zebranych powitał w imieniu ponad 29-tysięcznej społeczności uniwersyteckiej rektor, prof. Zygmunt Rybicki, który też odczytał list gratulacyjny od prezesa Rady Ministrów, Piotra Jaroszewicza.

Z kolei nastąpiło uroczyste nadanie tytułów doktorów *honoris causa* Uniwersytetu Warszawskiego. Otrzymali je: wybitny ekonomista polski prof. dr Kazimierz Secomski, uczony radziecki w dziedzinie fizykochemii silnie zdyspersowanych układów gruntowych Jewgienij Siergiejew oraz profesor fizyki teoretycznej uniwersytetów w Utrechcie i Nijmegen w Holandii Leon van Hove.